WIKIPEDIA

Asturian kieli

Asturian kieli (*Asturianu* tai *Asturleonés*) on romaaninen kieli, jota puhutaan Pohjois-Espanjassa joissakin osissa Asturian ja Kantabrian itsehallintoalueita sekä Leónin, Salamancan ja Zamoran maakuntia. Lisäksi Portugalin Miranda do Dourossa puhutaan sen lähisukulaista mirandeesia.

Vuoden 2007 tietojen mukaan asturian kielellä oli 110 000 puhujaa, joiden lisäksi kieltä puhuu toisena kielenään 450 000 ihmistä.[2]

Asturiassa kieli on suojeltu alueen autonomisella lainsäädännöllä, ja se on Asturian kouluissa valinnainen kieli, mutta ei kuitenkaan virallinen kieli. Kielen käyttäjien määrä on ollut laskussa ja kielen suojelemiseksi on tehty paljon työtä 1980-luvulta alkaen.

Asturia	
Asturian ja leonésin puhuma-alueet	
Oma nimi	asturianu
Tiedot	
Alue	Asturia
Virallinen kieli	Asturia (virallinen vähemmistökieli)
Puhujia	351 791[1]
Kirjaimisto	latinalainen kirjaimisto
Kielenhuolto	Academia de la Llingua Asturiana
Kielitieteellinen luokitus	
Kielikunta	indoeurooppalaiset kielet
Kieliryhmä	romaaniset kielet iberoromaaniset kielet
Kielikoodit	
ISO 639-2	ast
ISO 639-3	ast (http://www-01.sil.org/iso639-3/documentation.asp?id=ast)
	Ohje

Sisällysluettelo

Fonologia ja ortografia

Asturian kielen oikeinkirjoituksen normit luotiin ensi kertaa vuonna 1987, ja niitä on sittemmin tarkennettu. [3]

Vokaaleja asturiassa on viisi, ja ne ovat samat kuin espanjassa.

	Etu	Keski	Taka
Väljä	i		u
Keskinen	e		o
Avoin		a	

Konsonanteissa on hieman eroa verrattuna espanjaan.

		Labiaali	Dentaali	Alveolaari	Palataali	Velaari
Klusiili	**Soinniton**	p	t		tʃ	k
	Soinnillinen	b	d		ɟ	g
Frikatiivi		f	θ	s	ʃ	
Nasaali		m		n	ɲ	
Lateraali				l	ʎ	
Tremulantti				r		
Hipaisuäänne				ɾ		

Joissain asturian murteissa esiintyvien äänteiden kuvaamiseen käytetään erikoismerkkejä (ns. pisteellisiä kirjaimia) tai digrafeja. Näitä ovat:

Kirjoitusasu	Ääntämys
ts	[ʈ͡s]
yy	[ɟ͡ʝ]
ḷḷ	[ʈ͡s], [ɖʐ], [ɖ] tai [ʈʂ]
ḥ	[h] tai [x]

Murteet

- Länsimurteet
- Itämurteet
- Ns. keski-asturia
- Leonin alueen murre
- Kantabrian murre

Kirjallisuus

Asturiankielisiä virallisia asiakirjoja esiintyy jo 700- ja 800-luvuilta alkaen. Asturian kielellä ei kuitenkaan koskaan ole ollut alueella tärkeää asemaa, sillä se ei ollut hallitsevien luokkien kieli, vaan pikemminkin kansankieli. Samasta syystä myös valtaosa kulttuuriperintöä on enemmänkin suullista kuin kirjallista. Kirjallisuutta on ollut 1600-luvulta alkaen.[2]

Kirjallista traditiota on kuitenkin ollut jonkin verran, ja sen tärkeimpinä edustajina voidaan mainita seuraavat kirjailijat:

- Antón de Marirreguera (1500-luvulla)
- Xosefa Xovellanos (1500-luvulla)
- Antonio Balvidares (1500-luvulla)
- Xuan María Acebal (1800-luvulla)
- Teodoro Cuesta (1800-luvulla)
- Fernán Coronas (1800-luvulla)

Valtaosan 1900-lukua kirjallinen kulttuuri uinui, mutta kun Espanjasta tuli demokratia, myös asturiankielistä kirjallista kulttuuria alettiin elvyttää. (Asturian kielellä kirjallisen elpymisen kautta kutsutaan nimellä "xurdimientu".)

Asturiankielisistä nykykirjailijoista merkittävimpiä ovat:

- Berta Piñán
- Esther Prieto
- Xuan Bello
- Antón García
- Pablo Antón Marín Estrada
- Martín López-Vega

Kirjallisen kulttuurin elvyttämiseen on otettu avuksi myös käännöskirjallisuus, ja mm. seuraavien kirjailijoiden teoksia on käännetty asturian kielelle: Albert Camus, Tennessee Williams, Henry Melville, Franz Kafka, T.S. Eliot ja Eugénio de Andrade.

Asturian kieltä elvyttämään perustettiin myös v. 1981 erillinen kieliakatemia, "Academia de la Llingua Asturiana".

Lähteet

1. https://www.ehu.eus/documents/1457190/1547454/Avance+III+Encuesta+Sociollingüística+Asturias.pdf/aba19c6f-4dab-470c-8a33-157248373072
2. Ethnologue: Asturian (http://www.ethnologue.com/language/ast) (englanniksi) Viitattu 17.7.2015.
3. Normes Ortográfiques (http://www.academiadelallingua.com/wp-content/uploads/2015/03/Normes-Ortográfiques-7ª-edición-2012.pdf) 2012. Academia de la Llingua Asturiana.

Aiheesta muualla

- Academia de la Llingua Asturiana: (http://www.academiadelallingua.com/)
- Projekti avoimen koodin tietokoneohjelmien kääntämiseksi asturian kielelle (http://software.altuxa.com/softastur/)
- Asturialaiset uutissivut (http://www.asturies.com/)
- Toiset asturialaiset uutissivut (http://www.asturnews.com/)

Romaaniset kielet

aragonia | aromania | arpitaani | asturia | dalmaatti | emilia | espanja | friuli | galicia | istriot | istro-romania | italia | katalaani (valencia) | korsika| ladini | ladino | liguuri (monegassi) | lombardi | mirandeesi | napoli | oksitaani (provensaali) | picardi | piemonte | portugali | ranska | retoromaani | romania (moldova) | sardi | sisilia | taranto | valloni | venetsia